

Najczęstsze zjawiska językowe

Neologizm – (gr. *néos* – nowy; *lógos* – słowo) wyraz lub wyrażenie nowo utworzone w danym języku, stanowiące innowację językową. Tworzy się je z konieczności nazwania nowych przedmiotów, zjawisk i pojęć, powstających wraz z rozwojem kultury i cywilizacji. Neologizmy są również tworzone przez pisarzy i poetów i pełnią wówczas funkcję estetyczną w tekście. Do najczęstszych należą neologizmy leksykalne, frazeologiczne i słowotwórcze (utworzone od słów już istniejących). Np.: *frytkownica*, *peeling*, *hit*, *komuch*, *pers* (kot), *odrzutowiec*, *sputnik*, *myszka* (komputerowa), *komórka* (telefon), *lajkować* (na Facebooku).

Zapóżyczenie – rodzaj neologizmu, kalka językowa. Wyraz lub zwrot w całości przejęty z języka obcego, np. *SMS*, *komputer*, *majster* (z niemieckiego), *intelekt* (z łaciny), *e-mail*, *smartphone*, *GPS*, *Wi-Fi*, *peeling*.

Internacjonalizm – rodzaj zapożyczenia, wyraz funkcjonujący w wielu językach w jednakowej lub podobnej postaci. Do internacjonalizmów zaliczamy m.in.: terminy techniczne, lekarskie, gramatyczne, chemiczne, internetowe, biznesowe. Np. *radio*, *telefon*, *Internet*, *gramatyka*, *ekologia*, *totalitaryzm*, *filozofia*.

Pleonazm – (gr. *pleonasmós* – nadmiar) niepoprawne pod względem językowym wyrażenie składające się z wyrazów to samo lub prawie to samo znaczących, np. *cofać się do tyłu*; *wracać z powrotem*; *poprawić się na lepsze*; *kontynuować nadal*; *polegać na sobie wzajemnie*; *potencjalne możliwości*; *przychylna akceptacja*; *bardziej odpowiedniejszy*; *wzajemne współdziałanie*; *ciemny mrok*; *bardziej zrozumiały*.

Tautologia – (gr. *tautó* – to samo, *lógos* – słowo) tautologizm. Niepoprawna językowo konstrukcja złożona z wyrazów o tym samym znaczeniu (w której wyraz określający niepotrzebnie powtarza znaczenie wyrazu określanego), np. *masło maślane*; *tchórzliwy tchórz*; *akwen wodny*; *fakt autentyczny*; *generalizowanie i uogólnianie*; *sporadyczny i odosobniony przypadek*; *geneza i pochodzenie zjawiska*; *sytuacja gospodarcza i ekonomiczna*; *poprawa i polepszenie stanu zdrowia*; *prestiż i ranga społeczna zawodu lekarza*.

Homonim – (gr. *homónymos* – noszący to samo imię) wyraz mający jednakowe brzmienie z innym wyrazem, lecz odmienne znaczenie, etymologię, znaczenie, a czasem także pisownię. Jego znaczenie określamy na podstawie kontekstu. Np. *bal* (zabawa) – *bal* (belka); *rola* (aktora) – *rola* (uprawna); *zamek* (w drzwiach) – *zamek* (budowla) – *zamek* (w spodniach).

Archaizm – wyraz lub zwrot właściwy dla minionych epok, rzadko używany, niezrozumiały lub przestarzały (trącający myszką), np. *niewiasta*, *białogłowa*, *koział*, *rychło*, *gwoli*, *imaginować sobie*.

mgr Anna Alochno-Janus

Kontakt: aa@arsverbi.pl

Informacje dla studentów:

www.arsverbi.pl/dydaktyka/wsb-gliwice

Regionalizm – cecha wymowy, wyraz lub zwrot właściwy dla języka pewnego regionu i różniący się od form uznanych za ogólnopolskie, np. poznańskie *pyry* (ziemniaki), warszawski *doktór*, śląska *gruba* (kopalnia), śląski *synek* (chłopak).

Frazeologizm – inaczej idiom, zwrot zleksykalizowany; związek wyrazowy mający w danym języku stałe zastosowanie jako utraty zwrot; konstrukcja, której znaczenia nie się wyprowadzić ze znaczenia poszczególnych wyrazów składowych. Klasyfikacja frazeologizmów obejmuje: wyrażenia, zwroty (np. pochodzenia mitologicznego lub biblijnego) i frazy (np. powiedzenia, przysłowia). Np. w *gorącej wodzie kąpany*; *dostać kosza*; *pięta Achillesa*, *ślepy zaułek*; *udawać Greka*; *klamka zapadła*; *biały kruk*; *hiobowe wieści* itd.

Bibliografia:

Encyklopedia języka polskiego, red. S. Urbańczyk, M. Kucała, Ossolineum, Wrocław 1999.

Malczewski J., *Słownik szkolny. Nauka o języku*, WSiP, Warszawa 1990.